

ASPECTE PRACTICE PRIVIND RĂSPUNDEREA ÎN DREPTUL ELECTORAL DIN REPUBLICA MOLDOVA

Drd., lector univ., Maria GRĂU-PANȚUREAC

*Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Chișinău, Republica Moldova
Tel.: +373 22 22 41 28; web site: www.ase.md*

Abstract

*The legality of the electoral ballot is a fundamental guarantee of the people's sovereignty under the conditions of the law, of expressing its will on the constitution of its representative authorities, which are meant to achieve its interests and aspirations. [1, p.39]. Any form of electoral litigation affects the citizens electoral rights. Normative regulation, the examination of issues and liability in electoral law is of undeniable importance. Electoral campaigns implies the inevitable appearance of some issues related to the legality of the electoral ballot. **The purpose of this research** is to achieve a clear picture of the current situation in normative law construction, electoral accountability and conditions in the system of legal liability. The research aims at the full analysis of electoral accountability through the practical aspects that took place in the Republic of Moldova in the elections of 2014, 2015, 2016. It is particularly important to investigate the place and role of electoral responsibility, as well as the form of liability for violation of electoral law.*

Research methods. *The basic method used to find the sources needed for the study, as well as for the interpretation and systematization of the latest concepts and ideas was the bibliographic method. At the same time, analysis and synthesis, induction and deduction, generalization were used in the research, which created objective, true visions about the principles of legal responsibility and its functional structure. At the same time, analysis and synthesis, induction and deduction, generalization etc. used in the research created objective, true visions about the principles of legal responsibility and its functional structure.*

Research results. *The theoretical study reflected in this piece of work will facilitate the emergence and development of new studies or researches on electoral accountability. It is meant to develop or to supplement the institution of responsibility specific for electoral law, and also to deal with practical aspects, so that some beneficial aspects can also be taken in reforming Moldavian legislation.*

Key words: *election liability, the electoral law, the election dispute, restoring violated rights, electoral practice.*

JEL CLASSIFICATION: K19, K41

Desfășurarea campaniilor electorale presupun și apariția inevitabilă a unor probleme ce țin de problema legalității desfășurării scrutinului electoral.

Legalitatea scrutinului electoral constituie o garanție fundamentală a exercitării în condițiile legii a suveranității poporului, a exprimării voinței acestuia pe marginea constituirii autorităților sale reprezentative, care urmează să-i realizeze interesele și aspirațiile.

Legalitatea procesului electoral presupune în primul rând constituționalitatea legislației electorale, asigurată de unica jurisdicție constituțională în stat – Curtea Constituțională, precum și legalitatea procesului de aplicare a legislației electorale în cadrul scrutinului electoral – asigurată atât de către Curtea Constituțională, instanțele judecătorești, organele electorale, cât și de alte autorități [2].

În scopul asigurării alegerilor libere și corecte, legislația în vigoare, în special, Codul electoral, reglementează mecanismul de control al procesului electoral, de apărare a drepturilor electorale ale alegătorilor și ale concurenților electorali. Prin urmare, controlul legalității actelor electorale constituie o parte indispensabilă a procesului electoral [1, p.40].

Legalitatea actelor administrative electorale emise de către organele electorale este verificată atât de autoritățile publice, cât și de către autoritatea judecătorească în vederea asigurării respectării drepturilor constituționale ale cetățenilor la alegeri libere și corecte. Așadar, instanțele de judecată reprezintă un mecanism legal de supraveghere a procesului electoral, fiind un garant al asigurării alegerilor libere, democratice, echitabile și transparente. Competența instanțelor judecătorești cu

privire la asigurarea legalității scrutinului electoral se rezumă la: examinarea materialelor privind confirmarea legalității alegerilor; validarea mandatelor candidaților; examinarea litigiilor în timpul campaniei electorale etc.

Astfel, instanțele judecătorești, pot dispune: afirmarea sau infirmarea legalității alegerilor; validarea mandatelor aleșilor locali; confirmarea listelor candidaților; examinarea litigiilor, a contestațiilor electorale și post-electorale etc. [3, p. 40-45].

Ținem să menționăm importanța instanțelor judecătorești în examinarea și soluționarea litigiilor electorale, care reprezintă unul dintre mijloacele principale de protecție a drepturilor constituționale exclusiv-politice ale cetățeanului - de a alege și de a fi ales.

Vorbind despre rolul organelor judiciare în examinarea și soluționarea litigiilor electorale, este inevitabil necesar de a ne referi la un șir de norme ale dreptului internațional și Constituția Republicii Moldova.

Astfel, în conformitate cu art. 8 al Declarației Universale a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948, „orice persoană are dreptul să se adreseze în mod efectiv instanțelor judiciare competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce îi sunt recunoscute prin constituție sau prin lege” [4].

În art. 4 al Constituției RM [5] este stipulat, că apărarea de către stat a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului în Republica Moldova este garantată. O specificare a garanției numite, poate servi, probabil, norma prevăzută în art. 20 al Constituției RM, conform căreia fiecare are dreptul la apărare judiciară.

În conformitate cu Constituția, Legea privind organizarea judecătorească, Legea cu privire la statutul judecătorului și alte acte legislative, justiția în Republica Moldova se desfășurează prin intermediul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor. Conform art. 67 alin. (5) al Codului Electoral, contestațiile depuse la instanțele de judecată se examinează în conformitate cu prevederile Codului de procedură civilă și Legii contenciosului administrativ nr. 793 din 10.02.2000.

Art. 7 alin. (3) al Legii contenciosului administrativ din 10.02.2000, judecătoriile examinează, conform legislației electorale, contestațiile în materie electorală, cu excepția celor date prin lege în competența altor instanțe judecătorești [6].

La art. 7 al Legii contenciosului administrativ este reglementat că, în baza legislației electorale, judecătoriile soluționează contestațiile în materie electorală, în excepția celor date prin lege în competența altor instanțe judecătorești. Iar conform art. 66 (2) al Codului electoral [7], în cazul alegerilor locale, hotărârile comisiilor electorale asupra contestațiilor ce vizează acțiunile/inacțiunile concurenților electorali pot fi atacate în instanța de judecată în a cărei rază teritorială se află consiliul respectiv.

Astfel, examinarea și soluționarea litigiilor electorale ține de competența judecătoriilor și este înfăptuită de către acestea conform procedurii civile.

Litigiile în procesul electoral sunt lucruri firești și nu înseamnă că ceva nu ar merge bine, ci, dimpotrivă, acest lucru denotă existența transparenței, libertății de exprimare și că soluționarea corectă și la timp a acestora va contribui la desfășurarea unor alegeri democratice și la realizarea actului justiției în general.

Așadar, în cazul în care o persoană se consideră lezată în drepturile sale, ea poate contesta în condițiile legii faptele pe care le presupune a fi ilegale [8, p. 46-54]. Apariția anumitor situații de conflict între participanții la relațiile de drept electoral sunt inevitabile în cursul oricărei campanii electorale. Motivele apariției litigiilor electorale pot fi diverse: de exemplu, comiterea unor încălcări cu caracter electoral sau interpretarea neunivocă a legii electorale de către diferiți subiecți de drept [9, p. 41].

Ca și obiect al litigiilor electorale pot fi actele electorale, acțiunile și inacțiunile, precum și orice procedeu și operație electorală realizate de organele electorale, concurenții electorali sau alți subiecți ai procesului electoral. În calitate de subiecți ai raporturilor juridice menționate pot fi:

organele electorale, concurenții electorali și reprezentanții acestora, observatorii, mijloacele de informare în masă, autoritățile publice centrale și electorale, precum și cetățenii [1, p. 41].

Codul Electoral asigură în acest sens cadrul general pentru apărarea drepturilor electorale încălcate în perioada electorală. Astfel, în capitolul 12, intitulat „Procedurile judiciare”, sunt stipulate cerințele pentru depunerea contestațiilor cu privire la încălcarea prevederilor ce țin de organizarea și desfășurarea alegerilor.

Apărarea judiciară a drepturilor electorale ale cetățenilor asigură funcționarea corespunzătoare a instituțiilor care se ocupă de procesul electoral, reprezentând un mecanism legal de realizare a drepturilor electorale. Un important aspect al activității judiciare la examinarea și soluționarea litigiilor electorale constă în faptul că puterea judecătorească, de fapt, se află în afara luptei electorale a concurenților politici, aceasta fiind un garant al legalității desfășurării scrutinelor electorale.

Din cele expuse mai sus, putem susține că rolul autorităților judecătorești în asigurarea legalității scrutinelor electorale este unul substanțial și determinant.

În ceea ce urmează vom face trimitere la careva aspecte practice privind răspunderea electorală, pe baza analizei desfășurării Alegerilor Parlamentare din 30 noiembrie 2014 și Alegerile Locale Generale din 14/28 iunie 2015.

La data de 26 noiembrie 2014, CEC a adresat Curții de Apel Chișinău o cerere prin care a solicitat anularea hotărârii CEC nr. 2749 din 13 octombrie 2014 „Cu privire la înregistrarea candidaților la funcția de deputat în Parlamentul RM din partea PP Patria, a simbolului electoral și confirmarea reprezentantului cu drept de vot consultativ în CEC și a persoanei responsabile de finanțe (trezorerul)”. Cererea înaintată de CEC a fost admisă integral de Curtea de Apel Chișinău și menținută prin decizia Curții Supreme de Justiție. Anularea înregistrării unui candidat electoral fiind o sancțiune prevăzută de Codul electoral al RM, la art. 69 alin.4.

Potrivit site-ului CEC, în perioada electorală pentru alegerile parlamentare au fost înregistrate 78 de contestații [10].

Toate aceste contestații depuse la CEC au venit din partea concurenților electorali, nefiind identificate careva contestații din partea altor actori implicați în procesul electoral. Așadar, din cei 25 de concurenți electorali 9 și-au exercitat dreptul de a depune contestații la CEC.

În conformitate cu datele raportului cu privire la rezultatele alegerilor Parlamentului Republicii Moldova din 30 noiembrie 2014, elaborat de CEC [10], în marea majoritate a cazurilor Comisia Electorală Centrală a fost sesizată în legătură cu încălcarea legislației electorale în ceea ce privește efectuarea agitației electorale de către concurenții electorali, efectuarea agitației electorale în ziua alegerilor și ziua precedentă zilei alegerilor, nereflectarea în rapoartele financiare a cheltuielilor legate de difuzarea și plasarea publicității electorale sau reflectarea unor informații neveridice, utilizarea resurselor administrative, nesuspendarea din funcție a unor candidați ai concurenților electorali. Toate acestea fiind temeuri pentru invocarea răspunderii pentru încălcarea legislației electorale.

Astfel, la o mare parte din contestații autorii au invocat faptul că alți concurenți electorali folosesc resurse administrative sau fonduri nedeclarete, cota acestor contestații constituind circa 32%. Folosirea resurselor sau fondurilor nedeclarete, este reglementat de art.69 (alin.4) Codul electoral al Republicii Moldova și servește drept temei pentru anularea înregistrării candidatului.

În majoritatea cazurilor concurenții vizați în contestații au depus referințe, prin care și-au exprimat dezacordul și au putut prezenta probe în acest sens. În linii generale, au fost respectate principiile unui proces contradictoriu, fiecare parte având posibilitatea să prezinte și să reclame probe. De cele mai dese ori, au fost respinse contestațiile depuse de către contestatari. Potrivit hotărârilor emise, cel mai frecvent motivul respingerii l-a constituit lipsa de probe suficiente cu privire la acuzațiile aduse [11, p. 30].

În total, CEC a emis 36 de hotărâri, întrucât într-o hotărâre au fost vizate 3 contestații, care au fost conexe într-o procedură, iar în alte două hotărâri au fost conexe alte 2 contestații. Astfel,

s-a constatat că în timpul perioadei electorale, nici o judecătorie nu a înregistrat careva contestații, cu excepția Judecătoriei sect. Buiucani, mun. Chișinău și Curții de Apel Chișinău [11, p.31], precum și careva contestări la Curtea de Apel Chișinău.

Judecătoria sect. Buiucani, mun. Chișinău a fost sesezată pe marginea unui litigiu inițiat împotriva Ministerului Justiției – cu privire la contestarea înregistrării unui partid politic; 1 contestație împotriva Parlamentului cu privire la Campania electorală nedeclarată și 1 contestație împotriva altui partid politic, cu privire la finanțarea ilegală a campaniei electorale.

Așadar, toate trei litigii au fost inițiate de către concurenți electorali – partide politice. Litigiile au fost inițiate împotriva Ministerului Justiției, un alt litigiu - împotriva Parlamentului RM și al treilea litigiu a fost pornit împotriva unui alt concurent politic.

În toate cazurile examinate de Judecătorie au fost respinse contestațiile ca fiind neîntemeiate [11, p. 32].

Doar într-un singur caz contestatarul a depus o cerere de recurs, care a fost respinsă de instanța ierarhic superioară [11, p. 36].

Toate litigiile examinate de către Curtea de Apel Chișinău au avut drept obiect de examinare legalitatea Hotărârilor cu caracter individual, precum și general regulatoriu a alegerilor parlamentare din 2014.

Peste 86% din contestații aveau un conținut neclar, autorii nu au putut identifica care a fost obiectul litigiului, dreptul încălcat al alegătorului, modul în care alegătorul vede soluționarea problemei sale, solicitările concrete ale acestuia. Potrivit datelor furnizate de către CEC, cel mai frecvent au fost supuse dezbatelor contestațiile partidelor politice cu privire la încălcarea modului de desfășurare a agitației electorale. Referindu-ne concret la litigiile examinate în anul 2014, constatăm că din cele 183 de litigii pornite de alegători, 178 de litigii au fost pornite de aceeași persoană. După cum s-a menționat mai sus, doar în câteva contestații a fost indicat clar care a fost dreptul încălcat al contestatarului și modul în care acesta a văzut soluționarea cauzei sale. În calitate de pârât în cauzele respective a fost Comisia Electorală Centrală, acțiunile căreia au ost contestate.

Din totalul de 212 de cazuri studiate doar în 14 cazuri recursurile depuse au fost admise, în restul 198 de cazuri recursurile au fost respinse [11, p. 33-35].

De menționat că în anul 2014 instanțele de judecată pentru prima dată au admis o acțiune prin care a exclus din cursa electorală un concurent electoral. Ceea ce reprezintă o sancțiune caracteristică răspunderii electorale.

În concluzie, putem constata o rată foarte ridicată a contestațiilor neîntemeiate, depuse de către aceleași personae, cu rea-credință, fără a avea drept scop în sine apărarea drepturilor sale.

În perioada preelectorală și electorală din anul 2015, Parlamentul a operat modificări la Codul Electoral. Astfel, la 9 aprilie 2015, în Monitorul Oficial a fost publicată Legea nr.3644, care a adus modificări în mai multe acte normative ce reglementează procesul electoral.

Astfel, în Codul Electoral, pe lângă modificările legate de finanțarea campaniilor electorale, au fost operate următoarele modificări: s-a interzis utilizarea în scop de publicitate electorală a imaginilor ce reprezintă instituții de stat sau autorități publice atât din Republica Moldova, cât și de peste hotare, precum și organizații internaționale; s-a interzis combinarea de culori și/sau sunete care invocă simboluri naționale ale Republicii Moldova ori ale altui stat, utilizarea materialelor în care apar personalități istorice ale Republicii Moldova sau de peste hotare, simbolistica unor state străine sau organizații internaționale, sau imaginea unor persoane oficiale străine; concurenților electorali li s-a interzis să implice sub orice formă în acțiunile de agitație electorală persoane care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova; s-a inclus în calitate de temei de solicitare a anulării înregistrării concurentului electoral implicarea sub orice formă în acțiunile de agitație electorală a persoanelor care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova.

Spre deosebire de contestațiile depuse în cadrul alegerilor parlamentare, în cazul alegerilor locale generale, CEC, în calitate de organ ierarhic superior, a fost organul care a examinat majoritatea cauzelor.

Pentru campania electorală din anul 2015 în total CEC a înregistrat 70 de contestații. Majoritatea acestor contestații au fost depuse de către concurenții electorali – partide politice. Astfel, 75% din contestații au fost depuse anume de către acești actori politici [11, p.37-38]. Cel mai mare număr de contestații se referea la agitația electorală ilegală, inclusiv la desfășurarea întrunirilor electorale cu încălcarea procedurii de stabilire, neindicarea datelor cu privire la tiraj, tipografie, sursa de plata a materialelor promoționale.

Spre deosebire de alegerile parlamentare, unde validarea rezultatelor alegerilor ține de competența Curții Constituționale, în cazul alegerilor generale locale competența de validare le revine instanțelor de judecată raionale și de sector.

Astfel, s-a constatat că cel mai frecvent obiect al contestațiilor l-au constituit iregularitățile la numărarea voturilor. În cele 62 de contestații, ceea ce reprezintă aproape 33% din numărul total, contestatarii au invocat că nu sunt de acord cu modalitatea de numărare și totalizare a voturilor. În circa 53 de cazuri, ceea ce reprezintă 28% din numărul total a fost solicitată nulitatea generală a alegerilor, contestații ce au fost depuse atât înainte de data alegerilor cât și după totalizarea rezultatelor alegerilor. Observăm că de cele mai puține ori contestatarii au invocat limitarea drepturilor alegătorilor, problema cu privire la folosirea ilicită a fondurilor, precum și contestații în privința includerii sau excluderii anumitor concurenți electorali [11, p. 43-44].

În ceea ce privește părțile litigiilor, din numărul total de 188 de contestații, aproape jumătate de reclamanți au fost candidați independenți, aproximativ la aceeași cotă procentuală au depus contestații reprezentanții partidelor politice. La o diferență mare sunt alegătorii, care au reprezentat doar circa 4% din numărul total de contestatari.

Analizând acțiunile contestate, ajungem la concluzia că în majoritatea absolută a cazurilor au fost contestate acțiunile organelor electorale. Doar într-un singur caz au fost contestate acțiunile unui concurent electoral, acesta fiind un partid politic, în celelalte 8 cazuri au fost contestate acțiunile concurenților electorali, în circa de 95% din cazuri au fost contestate acțiunile organelor electorale.

În ceea ce privește litigiile examinate de Curtea de Apel Chișinău, în perioada electorală din anul 2015, în calitate de instanță de fond aceasta a examinat mai cu seamă litigiile pornite împotriva CEC.

În majoritatea cazurilor, contestatarii invocau careva abateri în textul contestației, dar fără a prezenta alte tipuri de probe, cum ar fi poze, explicații, copii de pe pliante sau alt gen de acte în care se invoca încălcarea anumitor proceduri de către concurenții electorali [11, p. 30].

Revenind la contestațiile împotriva actelor emise de către organele electorale, putem concluziona că de cele mai dese ori se depun contestații la finele campaniei sau la etapa totalizării voturilor. Deci, se constată o apatie și o lipsă de activism la etapa campaniei electorale. Cu toate acestea, din conținutul contestațiilor depuse în ultimul moment contestatarii indică inclusiv circumstanțe care au avut loc anterior datei depunerii contestațiilor. De cele mai multe ori, contestațiile aveau un caracter declarativ. La contestații nu erau anexate careva probe și dovezi ale încălcării anumitor drepturi sau abuzuri din partea concurenților sau a organelor electorale.

În ceea ce privește alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016, putem prezenta următoarele date privind contestațiile depuse și urmările acestora. La CEC au fost depuse 43 de reclamații. Din totalul de 43 reclamații recepționate de CEC în cadrul ambelor tururi, 18 au fost considerate ca fiind în afara competenței sale, ceea ce a stârnit nemulțumiri din partea persoanelor interesate în ceea ce privește procesul de soluționare a litigiilor electorale [12].

Majoritatea reclamațiilor au fost legate de presupusele nereguli privind finanțarea campaniei electorale, cheltuieli de fonduri nedeclarate, răspândirea de informații false și obstrucționarea drepturilor de vot. CEC a respins majoritatea plângerilor, considerându-le nefondate, sau le-a transmis poliției sau instanțelor de judecată.

În perioada alegerilor, Curtea de Apel Chișinău a primit în jur de 30 recursuri împotriva deciziilor CEC, inclusiv cu privire la două refuzuri de a înregistra candidații, lipsa de transparență în procesul de înregistrare a candidaților și eșecul de a furniza informații publice. Majoritatea

plângerilor au fost respinse pe motiv că erau nefondate. Într-un caz, Curtea a decis în favoarea unui alegător care a declarat că CEC nu a furnizat informații publice.

Majoritatea deciziilor instanței au fost confirmate de Curtea Supremă în cadrul recursului. Potrivit informației primite de Inspectoratul General al Poliției, conform situației la 22 noiembrie, organele de drept au recepționat 167 cazuri de pretinse încălcări în legătură cu alegerile și au deschis 52 dosare, în principal referindu-se la împiedicarea activității administrației electorale, încălcarea perioadei de tăcere electorală și distrugerea materialelor de campanie. Legea nu prevede termene urgente de investigare și rezolvare a încălcărilor în timpul perioadei electorale, ceea ce a subminat dreptul la un remediu eficient, în contradicție cu punctul 5.10 al Documentului OSCE din 1990 de la Copenhaga. Pentru a asigura un proces echitabil și pentru a spori încrederea în sistemul de reclamații și contestații, poliția și procurorii trebuie să efectueze investigarea infracțiunilor electorale în timp util [13, p. 24].

La scurt timp după ziua alegerilor din al doilea tur, dna Sandu a declarat că mii de alegători din străinătate au fost privați de dreptul de vot și că alegerile au fost fraudate. În zilele de după turul doi, au fost organizate mai multe proteste împotriva rezultatelor la Chișinău, fără piedici din partea autorităților.

În deciziile sale din 16 și 17 noiembrie, Consiliul Electoral de Circumscripție Chișinău a considerat că nu ține de competența sa și a decis să transmită Curții Constituționale cele 4,031 contestații privind încălcări ale dreptului la vot primite de BESV de peste hotare.

Aceste decizii au fost contestate de avocații care reprezintă 133 de cetățeni care locuiesc în străinătate, în prima instanță din Chișinău la 21 noiembrie, care au cerut, de asemenea, recunoașterea încălcării dreptului la vot de către CEC, MAEIE și Guvern, și recunoașterea discriminării bazate pe reședință.

Judecătoria sectorului Centru, Chișinău a respins plângerea ca nefondată după șase zile de audieri. Decizia a fost la dispoziția părților, dar nu a fost publicată pe site-ul instanței, limitând transparența procesului [14].

Curtea de Apel Chișinău și Curtea Supremă au confirmat această decizie cu privire la recurs. Maia Sandu și reprezentantul ei oficial au depus două reclamații la Curtea de Apel Chișinău contestând trei decizii ale CEC în perioada postelectorală. Dna Sandu a contestat deciziile CEC privind aprobarea rezultatelor finale ale alegerilor și a raportului cu privire la alegeri, care a fost apoi prezentat Curții Constituționale și a solicitat anularea acestora.

Curtea de Apel Chișinău a finalizat examinarea cazului stabilind că rezultatele finale ale alegerilor pot fi analizate numai de către Curtea Constituțională, care, totuși, nu acceptă reclamații și validează numai legalitatea alegerilor pe baza raportului prezentat de CEC și a deciziilor instanțelor.

La 21 noiembrie CEC a prezentat raportul final privind alegerile Curții Constituționale. Codul Electoral prevede că, Curtea Constituțională trebuie să decidă dacă validează sau invalidează rezultatele alegerilor în termen de zece zile, dar nu înainte de soluționarea tuturor plângerilor legate de alegeri.

La 13 decembrie, Curtea Constituțională a validat legalitatea alegerilor după examinarea raportului final CEC privind alegerile, rapoartelor observatorilor și a contestației depuse de către dna Sandu în ziua ședinței.

Dna Sandu a afirmat că o serie de încălcări au avut loc în timpul procesului, inclusiv încălcări ale dreptului la vot ale cetățenilor domiciliați în străinătate, dreptul de vot multiplu, lipsa libertății de exprimare și mass-media partinitoare, răspândirea de informații false, și abuzul de resurse administrative. În timp ce decizia instanței a subliniat necesitatea de a reexamina legislația electorală și a recunoscut faptul că o serie de încălcări au avut loc în timpul alegerilor, instanța a constatat că astfel de încălcări nu ar fi putut influența rezultatul final al alegerilor.

Curtea a audiat argumentele orale ale reprezentanților candidaților precum și a reprezentanților CEC. Curtea a decis că nu are competența de a examina fondul acestor plângeri, și a declarat că examinarea plângerilor în ziua alegerilor și în perioada de după alegeri de către organele electorale și instanțele de judecată a relevat înțelegerea deficitară a reclamațiilor și procedurilor de recurs și a lipsit reclamanții de remediu juridic eficient.

Curtea Constituțională s-a adresat Parlamentului cu privire la necesitatea reexaminării legislației pentru a elimina o serie de probleme ridicate în timpul validării rezultatelor. Acestea includ lipsa unui proces clar de soluționare a disputelor electorale, mecanisme insuficiente pentru votarea în afara țării și a criteriilor clare pentru numărul de secții de votare și cantitatea buletinelor de vot, lipsa unui cadru de reglementare pentru cumpărarea voturilor în timpul alegerilor prezidențiale. Curtea a condamnat implicarea organismelor religioase în procesul electoral, a menționat că neutralitatea religioasă este principiul fundamental al țării, și a recomandat introducerea unor mecanisme eficiente de sancționare pentru implicarea Bisericii în acest proces. În plus, Curtea a reiterat principiile mass-media echilibrate și imparțiale și a sugerat introducerea unor sancțiuni oportune și proporționale radiodifuzorilor în perioada electorală [13, p. 29-30].

Deci, procesul de depundere a reclamațiilor este reglementat de Codul Electoral și hotărârilor CEC, precum și de Codul de Procedură Civilă și Legea Contenciosului Administrativ.

Alegătorul are dreptul la o evaluare corectă a rezultatelor scrutinului. Statul este obligat să penalizeze orice fraudă electorală.

Plângerea mai întâi este examinată de către un organ electoral mai superior, înainte de a fi depus în instanța de judecată, cu excepția plângerilor referitoare la exercitarea dreptului de vot. Toate reclamațiile trebuie să fie examinate înainte de ziua alegerilor. Hotărârile CEC pot fi atacate în Curtea de Apel Chișinău, ale cărei decizii sunt contestate în ultimă instanță în Curtea Supremă de Justiție. Particularitățile unui litigiu electoral și etapele soluționării acestuia au fost elucidate în prezenta lucrare reieșind din prevederile legislației în vigoare și a practicii judiciare în domeniul electoral.

După studierea multilaterală a problemelor electorale sub aspect juridico-practic putem constata faptul că acest studiu reprezintă nimic altceva decât o încercare de a analiza și a evidenția importanța instanțelor judecătorești în soluționarea litigiilor electorale, evidențiind aspecte practice ce țin de soluționarea litigiilor electorale la alegerile din 2014, 2015, 2016.

BIBLIOGRAFIE

1. Railean P. Rolul jurisprudenței în asigurarea legalității scrutinelor electorale. În: Alegerile și dreptul electoral în Republica Moldova. Chișinău, 2014, p.39 (74 pag.) <http://iimdd.md/wp-content/uploads/2015/01/Alegerile-si-dreptul-electoral-%C3%AEn-RM.pdf>
2. Codul jurisdicției constituționale, nr. 502 din 16.06.1995. În: Monitorul Oficial nr. 53-54 din 28.09.1995
3. Urîtu Șt. Locul și rolul concurenților electorali, al organelor electorale și al instanțelor judecătorești în asigurarea alegerilor libere și corecte în Republica Moldova. În: Rolul instanțelor judecătorești în procesul electoral din Republica Moldova, Materialele Conferinței internaționale științifico-practice, 29 octombrie 2013, Chișinău. Chișinău: s. n., 2013 (Î.S. F.E.-P. “Tipografi a Centrală”), p. 40-45
4. Declarația Uiversală a Drepturilor Omului, adoptată în 1948. <http://www.mfa.gov.md/tratate-intern-md/>
5. Constituția Republicii Moldova, din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 08.12.1997, nr.81.
6. Legea cu privire la Contenciosul Administrativ a Republicii Moldova. Nr. 793 din 10.02.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.05.2000, nr.57-58
7. Codul Electoral al Republicii Moldova. Nr. 1381 din 21.11.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 08.12.1997, nr.81.
8. Novac S. Examinarea litigiilor electorale de către instanțele judecătorești. În: Rolul instanțelor judecătorești în procesul electoral din Republica Moldova, Materialele Conferinței internaționale științifico-practice, 29 octombrie 2013, Chișinău. Chișinău: s. n., 2013 (Î.S. F.E.-P. “Tipografi a Centrală”), p. 46-54.
9. Волков В.П. Проблемы обеспечения конституционной законности избирательного процесса в интересах укрепления российской государственности / В. П. Волков, О. В. Дамаскин. М.: РЦОИТ: Крона, 2009. 262 с.
10. Comisia Electorală Centrală. <http://cec.md/index.php?page=page&id=1531&l=r>
11. Comisia Electorală Centrală http://cec.md/files/files/raporttotalizarealegeri2014din5decemredactat_5373809.pdf
12. Postica A. Tănase V. ș.a. Practica contenciosului electoral în Republica Moldova. Alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014 și Alegerile locale generale din 14/28 iunie 2015. Promo-Lex, Chișinău, 2016, p.30 (56 p.) https://promolex.md/wp-content/uploads/2016/08/Promo_Lex_RO_corect.pdf
13. Codul bunelor practici în materie electorală. Secțiunea II.3.3.c recomandă ca procedura de apel și, în special împuternicirile și responsabilitățile diferitor organe să fie clar reglementate de legislație. [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2002\)023rev-rom](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2002)023rev-rom)
14. Raport final privind Alegerile Prezidențiale 30 octombrie și 13 noiembrie 2016. Misiunea de Observare a Alegerilor OSCE / ODIHR Varșovia, 15 februarie 2017, 45. p.
15. Articolul 14.1 din ICCPR stipulează că „orice hotărâre pronunțată într-un proces în justiție trebuie să fie făcută public” <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/ccpr.pdf>